

- страхового дела. / В.П. Крюков – Саратов: Книгоиздательство В.З. Аксакова, 1925.
7. Попов М. Словарь иностранных слов, вошедших в употребление в русский язык / М. Попов. – М., 1908. – 103 с.
8. Серебровский В.И. Страхование / В.И. Серебровский – М.: Финансовое издательство НКФ СССР. – 1927.
9. Андриевский Е.П. Договорное страхование жизни / Е.П. Андриевский Ч.І. – 1911.
10. Юлдашев Р.Т. Страховой бизнес: словарь-справочник / Р.Т. Юлдашев – М.: Анкил, 2005. – 803с.
11. Худяков А.И. Страхование право / А.И. Худяков - СПб.: Издательство Р. Асланова «Центр Пресс», 2004. – 506 с.
12. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: 2009. – с.283
13. Залетов А.Н. Страхование в Украине / А.Н. Залетів; под ред. О.А. Слюсаренко. — К.: Международ. агенция «BeeZone», 2002
14. Про страхування: закон України [Електронний ресурс]: проект від 07/03/1996, № 86/96-ВР // Законопроекти / Законодавство України /1996/ – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/про%20страхування> – дата доступу: лютий
15. Лельчук А.А. Страхование жизни: болезни роста / А.А. Лельчук // инансы. – 2009. №7. – С.48-51
16. Лельчук А.А. Страхование жизни в инфляционной бреду / А.А. Лельчук // Финансы. – 2004. – №6. – С. 47-49.
17. Султанов Д. Огляд світового ринку страхування / Д. Султанов // Страхова справа. – 2009. – №1. – С.30-33.
18. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>
19. Аналітичний звіт – 2009 рр. в Україні» [Електронний ресурс]: Режим доступу до файлу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/про%20страхування>

Рецензент докт. екон. наук, професор Г.Г. Савіна

36.153.11:334.711

*Чижов С.В., здобувач,
ТНУ імені В.І. Вернадського*

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ

Конкурентоспроможність може досягатись за рахунок більш низької ціни продукції на ринку та сировино – орієнтованих секторів. Проте, в сучасних умовах вистояти у конкурентній боротьбі розвиваючи цінову конкуренцію надто складно. За таких умов необхідність посилення позицій вітчизняної промисловості на внутрішньому й зовнішньому ринках та виходу на нові рубежі обумовлює нагальну потребу формування інноваційної конкурентоспроможності на основі інноваційно-технологічного наповнення виробництва.

Питання розвитку конкурентних переваг та інноваційної конкурентоспроможності розглядаються вченими з різних сторін. Це й обґрунтування змін у характері та механізмах конкуренції [1, с. 433-437]. Роль і значення інноваційних факторів у підвищенні рівня конкурентоспроможності промисловості [2, с. 124-126], механізми і шляхи вирішення системних проблем, що заважають зростанню конкурентоспроможності базових галузей промисловості [4, с. 169-184]. Інноваційна конкуренція розглядається з урахуванням глобалізації світової економіки. В цих умовах, як свідчить світовий досвід, головним є освоєння новітніх технологій, нових методів управління, забезпечення інтелектуальними ресурсами [2, с 127-131].

З урахуванням різноманітних розглянутих проблем конкурентоспроможності промисловості багато з них залишаються дискусійними та невирішеними. Особливо актуально в сучасних умовах є пошук критеріїв та галузевих конкурентних переваг, що визначають інноваційну конкурентоспроможність промисловості та зумовлюють посилення конкурентних позицій на ринках наукоємної продукції. У цьому зв'язку важливим є поновлення та розвиток сумісної діяльності з країнами близького зарубіжжя.

Метою статті є дослідження передумов формування інноваційної конкурентоспроможності промисловості, пошук шляхів реалізації галузевих конкурентних переваг для здійснення технологічного оновлення на базі відтворення високих технологічних укладів та збільшення випуску конкурентних товарів.

Сучасні тенденції зростання конкурентоспроможності промисловості розвинених країн відображають розвиток на основі постійного оновлення техніко-технологічної бази виробництва, освоєння і випуску нової конкурентоздатної продукції та ефективного просування товарів на світові ринки.

У загальному визначенні конкурентоспроможність розглядається як володіння суб'єктом певними властивостями, які дають йому можливість розвиватись на інноваційній основі. Якщо таких властивостей у суб'єкта немає, він не може приймати участь у конкурентній боротьбі на відповідних ринках. Основним фактором високої конкурентоспроможності суб'єктів економічних відносин є їх сприйнятливість до інновацій, а це означає, що усі конкурентоспроможні суб'єкти дотримуються інноваційного типу діяльності.

У сучасній економічній літературі конкурентоспроможність галузі (виду економічної діяльності) розглядається як спроможність підприємств, фірм входити до складу галузі, швидко реагувати на її структурні зміни, відновлювати власні соціально-економічні системи, зберігати досягнутий рівень конкурентоспроможності виробництва та визначається як наявність економічних, технічних, організаційних умов щодо створення виробництва та збуту продукції високої якості. Ступінь конкурентоспроможності галузей досягається за рахунок конкурентних переваг підприємств, фірм та їх взаємодії і обумовлюється наявністю і структурою виробничих ресурсів, характером попиту на певні продукти й послуги, розвитком суміжних галузей та галузей-постачальників, стратегією фірми, її структурою, конкуренцією на національному ринку.

Конкурентоспроможність промислової продукції може досягатись у більшій мірі за рахунок нових технологій та капіталу і в меншій мірі за рахунок дешевої праці. В економічно розвинених країнах зростання конкурентоспроможності в сучасних умовах забезпечується на 50% технологічним прогресом, понад 25% капіталом та біля 25% працею.

Слід зазначити, що інноваційна конкуренція характерна майже для усіх ринків товарів. Однак, на ринках традиційних товарів домінує цінова конкуренція. В той час, як інноваційна конкуренція переважає на ринках інноваційної продукції. Виникнення цінової конкуренції в умовах ринкової економіки обумовлюється тим, що суб'єкти підприємницької діяльності мають право самостійно визначати ціну на продукцію, яку вони виробляють. Цінова конкуренція проявляється у намаганні підприємств використати ціну як фактор утримання та зміцнення своєї позиції на ринку. Реалізація цих намагань досягається, по-перше, за рахунок раціонального використання факторів нецінової конкуренції, насамперед, підвищення якості продукції; по-друге, регулюванням рівня цін на товари власного виробництва.

Інноваційні процеси у виробничій сфері призвели до змін у характері та механізмах конкуренції. Якщо в період розвитку індустріальної економіки конкурентні переваги економічних суб'єктів визначались наявністю природних та трудових ресурсів, то в сучасних умовах головним у підвищенні конкурентоспроможності є освоєння новітніх технологій, наукоємних видів продукції, нових методів управління, забезпечення інтелектуальними кадрами та іншими інтелектуальними ресурсами. Отже, стрімкий технологічний розвиток призвів до появи нового виду конкуренції – інноваційної. В економічній літературі інноваційна конкуренція часто пов'язується із монополізацією виробництва, що обумовлюється використанням переваг концентрації капіталу для доповнення цінових методів (зниження витрат на виробництво) неціновими (удосконалення організаційної структури, маркетингу, підвищення технологічних показників тощо).

Особливості інноваційної конкуренції, яка виникла в якісно нових умовах розвитку світової економічної системи, обумовили зміну основних компонентів конкурентоспроможності національної промисловості. В цих умовах, інноваційна конкурентоспроможність промисловості об'єктивно базується на розвитку науки, впровадження нових технологій та техніки як основного фактора утримання та створення додаткових конкурентних переваг для участі у інноваційній конкуренції. З огляду на зазначене загострення конкурентної боротьби вимагає нового підходу до розуміння конкурентоспроможності промисловості, тобто з урахуванням її інноваційності. На нашу думку, сутність інноваційної конкурентоспроможності промисловості, проявляється як властивість щодо здійснення технологічного оновлення промисловості на базі відтворення високих технологічних укладів та виробництва промислових товарів конкурентоздатних на внутрішньому та зовнішньому ринках, яка в умовах трансформації економіки розвивається завдяки створенню сукупності інституціональних, інвестиційних передумов, нових методів управління, забезпечення інтелектуальними ресурсами.

Рівень конкурентоспроможності – це кількісна характеристика конкурентоспроможності, яка характеризує ступінь відповідності можливості об'єкта реального або потенціального задоволення

ним конкретної потреби певного ринку в порівнянні з аналогічними об'єктами, які представлені на даному ринку. У Державній програмі розвитку промисловості на 2003-2011 рр. відзначається, що зростання конкурентоспроможності промислового виробництва – це комплексна категорія, яка залежить, з одного боку, від підвищення ефективності промислового комплексу, а з іншого – від подальшої лібералізації економіки, формування повноцінного конкурентного середовища і створення рівних умов для провадження підприємницької діяльності. Методологія підвищення конкурентоспроможності промисловості має базуватись на урахуванні реальних умов, які складаються в економіці країни. В умовах трансформації економіки для більшості галузей промисловості, особливо тих, де переважають застарілі технології виробництва та не вистачає інвестицій, важко протистояти в конкурентній боротьбі з високорозвиненими країнами на зовнішньому ринку. Проте, конкуренція з країнами, де склались відносно рівні умови щодо технологічного та технічного рівня й фінансового забезпечення виробництва промислової продукції, що спонукає національних виробників до пошуку резервів розробки та впровадження продуктивних, технічних, процесних та організаційно-управлінських інновацій, є реальною. Поряд із цим, ефективним та перспективним методом підвищення конкурентоспроможності вітчизняної промисловості є виробнича кооперація з країнами СНД, яка має базуватись на поновленні необхідних сьогодні старих та налагодження нових зв'язків на ринкових умовах. Така кооперація на сучасному етапі раціональна, тому що неконкурентоспроможні на світовому ринку товари цих країн можуть реалізовуватись на їх ринках як вкрай необхідні для функціонування національних економік. З іншого боку, ця кооперація орієнтує на виробництво експортної продукції, конкурентоспроможної на світовому ринку, тому що розвиток саме такого виробництва, як відомо з теорії і практики міжнародної торгівлі, є набагато ефективнішим, ніж нарощування виробництва імпортозаміщуючої продукції, яка незначно збільшує прибутки продуцентів. При цьому кожна країна повинна розвивати виробництво експортоорієнтованої продукції з урахуванням науково-технологічних та ресурсних переваг національних економік. В аспекті підвищення конкурентоспроможності продукції, яка виробляється в рамках кооперації, країни СНД повинні також взаємодіяти на світових ринках, що дає можливість одержати додаткові переваги. Ефективність такої кооперації обумовлюється більш менш однаковими для даних країн проблемами, до яких відноситься недорозвиненість ринку, низький рівень інвестиційної забезпеченості щодо впровадження нових технологій, оновлення основних засобів виробництва, а також впливом інших факторів підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва.

Досвід країн-лідерів на світовому ринку показує, що опанування ними світового ринку відбувалось через високий розвиток внутрішнього ринку та його насичення новітніми якісними товарами. Тому, частка інноваційно активних підприємств у цих країнах (США, Японія, Франція, Німеччина) становить 70-80% їх загальної кількості. Для порівняння в Україні частка інноваційно активних підприємств у 2010 р. складає лише 13,8%. Відтак найважливішим для конкуруючих вітчизняних підприємств стає висока ступінь сприйняття і розповсюдження інновацій. Адже конкурентоспроможність, що базується на інноваційності виробництва та диверсифікації продукції, набуває все більших переваг у порівнянні із ціновою конкуренцією. На світовому ринку частка наукоємної продукції США складає 39%, Японії – 30%, Німеччини – 16%. Щорічно від експорту цієї продукції США одержують 700 млрд. дол., Німеччина – 530, Японія – 400 млрд. дол.

Одним із ключових критеріїв оцінки рівня конкурентоспроможності промислової продукції є її реалізація на регіональних ринках: на внутрішньому національному, на зовнішніх – у рамках країн СНД, європейському та світовому. Одна і та ж продукція може бути конкурентоспроможною на одних регіональних ринках і неконкурентоспроможною на інших. Це залежить від багатьох факторів, серед яких основними є рівень технологічного укладу економіки країни, якість, ціна, реклама тощо. Дослідження динаміки діяльності промислових підприємств з реалізації інноваційної продукції за 2001-2010 рр. виявляє негативну тенденцію: питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції промисловості за цей період зменшилась з 6,8% до 3,8%. У загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції промисловості частка переробної складає лише 5,2%, інноваційної продукції машинобудування – 10,5%, металургійного виробництва та виробництва готових металів – 3,7%, хімічної та нафтохімічної промисловості – 2,9%. У товарній структурі зовнішньої торгівлі експорт продукції машинобудування на сьогодні займає 17,8%. Активізація інноваційної діяльності машинобудівних підприємств є основою підвищення конкурентоспроможності промисловості та економіки України. На сьогодні низький рівень інноваційної активності в машинобудуванні спричиняє прогресуюче технологічне відставання в інших галузях промисловості. Кризові явища в економіці негативно позначились на інноваційній

діяльності машинобудівних підприємств: знизилась кількість інноваційно активних підприємств, суттєво зменшилось число найменувань освоєних видів інноваційної продукції та нових видів техніки; надто суттєво знизилось придбання нових технологій та нових технологічних процесів. Внаслідок цього продовжується старіння основних засобів виробництва, яке сягає 84,3%, а щорічне оновлення основних засобів на машинобудівних підприємствах відбувається в межах 3,0%. Відтак, машинобудування потребує пришвидшеної модернізації. Важливість активізації інноваційної діяльності у машинобудуванні посилюється тим, що інноваційні процеси машинобудівної галузі надають потужний поштовх для розвитку інших галузей економіки, створюючи, таким чином, безперервний науково-технологічний прогресивний процес. Тому, розвиток інноваційних процесів у машинобудуванні потребує пріоритетного інвестування. Гальмування інвестиційного процесу в промисловості упродовж останнього десятиліття в значній мірі позначились на інноваційній діяльності в машинобудівній галузі.

Аналіз структури фінансування інноваційної діяльності машинобудування за джерелами показує, що основним джерелом є власні кошти підприємств, які надто обмежені. Економічна криза призвела до зменшення фінансування в інноваційну сферу діяльності галузі та значно погіршила структуру фінансування у бік подальшого зниження мізерних джерел з державного бюджету, місцевих бюджетів, коштів вітчизняних інвесторів та банківських кредитів. Поряд із цим, суттєво зросла частка фінансування за рахунок власних коштів підприємств, які є вкрай недостатніми. Якщо в Україні не вистачає ресурсів для забезпечення конкурентоздатності усіх галузей промисловості, то необхідним стає забезпечення прискореного розвитку таких профільних наукоємних та конкурентоспроможних видів економічної діяльності, які на конкретному етапі мають потенційні можливості стати пріоритетами високотехнологічного зростання. В умовах трансформаційної економіки з ознакою несприятливого інвестиційного клімату інноваційна конкурентоспроможність промисловості може розвиватись за рахунок пріоритетних галузей, насамперед, машинобудування. Машинобудування є галуззю, без розвитку якої неможливо забезпечити технічний і технологічний прогрес у будь-якій сфері економічної діяльності. Високотехнологічне машинобудування є базисом інноваційного реформування промисловості України та визначальним чинником підвищення її конкурентоспроможності.

Стратегічною метою розвитку машинобудування є створення потужних підприємств, орієнтованих на виробництво конкурентоспроможної продукції. Для досягнення цієї мети необхідне здійснення ряду макроекономічних заходів, серед яких прискорення реструктуризації промислового комплексу з вирішенням питань щодо доцільності продовження діяльності технологічно застарілих та економічно неефективних підприємств; стимулювання підприємств всіх галузей до більш активного переходу на енерго- та ресурсозберігаючу, екологічно безпечну техніку і технології; запровадження прискореної амортизації усіх груп основних засобів. Напрями інноваційного розвитку машинобудування на довгострокову перспективу мають бути узгодженими зі стратегічними напрямами інноваційного розвитку промисловості, що вимагає пріоритетного розвитку машинобудівних виробництв, а саме обладнання для хімічної та металургійної промисловості. Стратегічні напрями інноваційного розвитку вітчизняного машинобудування вимагають нарощування обсягів виробництва і реалізації продукції та забезпечення зростання її частки в загальному обсязі реалізованої продукції промисловості до 25–30% та збільшення в експорті галузі частки високотехнологічної продукції, модернізацію основних засобів з метою зниження енерго- і ресурсоємності машинобудівних виробництв, розширення виробництва високотехнологічного і ресурсозберігаючого обладнання для усіх галузей національної економіки, розширення асортименту продукції, у першу чергу – імпортозаміщуючої; формування замкнених циклів виробництва в сільськогосподарському машинобудуванні, авіабудуванні, суднобудівній промисловості, виробництві електротехнічного обладнання.

Дослідження дозволяє зробити висновок, що об'єктивно обумовлений перехід до інноваційної конкурентоспроможності в умовах трансформаційної економіки має базуватись на методологічно обґрунтованому визначенні галузей пріоритетного розвитку, виробництв та видів продукції, які здатні стати конкурентоспроможними не лише на традиційних ринках, на яких переважає цінова конкуренція, а і на ринках інноваційної продукції, де панує інноваційна конкуренція. Саме в такі види економічної діяльності необхідно направляти інтелектуальні й фінансові ресурси, надавати всебічну державну підтримку, що спрямована на активізацію інноваційної діяльності за усіма напрямами її розвитку. Державна підтримка повинна здійснюватись в напрямі визначення пріоритетних галузей промисловості, пріоритетних підприємств по кожній галузі та цільової підтримки конкретних інноваційних технологій у пріоритетних виробництвах. Реалізація перспективних напрямів розвитку

машинобудування може бути досягнута при підвищенні дієвості державного впливу на розвиток машинобудування, зокрема у формі державно-приватного партнерства, удосконалення територіального устрою машинобудівного комплексу шляхом розвитку сучасних форм виробничої та науково-виробничої інтеграції.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підруч. / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Трущенко О.М. Інноваційна конкуренція в умовах глобалізації світової економіки / О.М. Трущенко // Академічний огляд. – 2009. – № 2. – С. 124-131.
3. Антонюк Л.Л. Інноваційна конкурентоспроможність України та її регіонів / Л.Л. Антонюк // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 4. – С. 37-45.
4. Тарасова Н.В. Промисловий комплекс України: сучасні трансформації та перспективи розвитку в економічному просторі держави / Н.В. Тарасова, І.С. Калініченко // Продуктивні сили України. – 2006. – № 1. – С. 169-184.
5. Баленський П.Ю. Дослідження проблем конкурентоспроможності / П.Ю. Баленський // Вісник Національної академії наук України. – 2007. – № 5. – С. 9-18.

Рецензент докт. екон. наук, професор О.А. Подсолонко

351.86:32.01

*Белоусов І.А., студент,
ТНУ імені В.І. Вернадського*

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ И ИМИДЖ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭПОХЕ

Современный этап развития общества характеризуется возрастающей ролью информационной сферы, являющейся важным фактором общественной жизни, во многом определяющим перспективы успешного осуществления социально-политических и экономических преобразований общества. Информационная безопасность общества в целом и его структурных частей – весьма актуальная проблема. В структуре национальной безопасности информационная безопасность занимает особое место. Это обусловлено тем, что иные виды безопасности не могут быть реализованы без информационного обеспечения.

Проблема информационной безопасности стала рассматриваться в научных исследованиях не так давно и объединяет несколько направлений. Первым направлением следует выделить техническую и гуманитарную составляющие проблемы, которой посвящены работы Почепцова Г.Г [1], Расторгуева С.П. [2], Манойло А.В. [3] и др. Следующим направлением являются политологические и социологические аспекты информационной безопасности. Можно выделить также психотронное направление (работы С.Г. Кара-Мурзы [4] и других авторов), а также алармистское и юридическое направления. Однако недостаточным остается исследование прикладных проблем обеспечения информационной безопасности Украины в условиях перехода к информационной эпохе.

Цель статьи - выявление путей обеспечения информационной безопасности для укрепления положительного имиджа Украины в условиях перехода к информационной эпохе.

Обобщая все написанное экономистами и футурологами в 60 – 90-х годах XX века по поводу информационного общества, можно представить базовые черты этого типа социальной организации: определяющим фактором общественной жизни в целом становится научное знание; уровень знаний, а не финансовое состояние, становится определяющим фактором социальной дифференциации; инфраструктурой нового информационного общества является «интеллектуальная», а не «механическая» техника [5, с. 10].

Такого рода информационное общество нигде не состоялось, хотя его основные технико-экономические атрибуты налицо: преобладание в ВВП доли услуг, снижение доли занятых в производстве материальных благ и рост в производстве услуг, массовая компьютеризация и прочее.

В настоящее время, технологической основой информационного общества являются телекоммуникационные и информационные технологии. Эти технологии стали лидерами технологического прогресса. Они порождают экономический рост, создают условия для свободного обращения в обществе большого объема информации и знаний, приводят к существенным социально-экономическим преобразованиям и, в конечном счете, к становлению информационного общества. Информация, действительно, стала стратегическим ресурсом, который должен управляться